

JAARRAPPORT
CENTRA
VOORTPLANTINGS-
TECHNIEKEN PAARD
2018

4.09.2019

Colofon

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Auteurs

Marie-Jeanne Brems

Eveline De Vidts

Karolien Thijs

Hanne Geenen

Verantwoordelijke uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal

Depotnummer

Lay-out

Departement Landbouw en Visserij

Druk

Vlaamse overheid

Aansprakelijkheidsbeperking

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

////////////////////////////////////
//

INHOUD

1	Inleiding	5
1.1	wetgeving	5
1.1.1	Historiek	5
1.2	Wijzigingen	5
1.2.1	Zoötechnische voorschriften	5
1.2.2	Nieuw Vlaams Fokkerijbesluit	6
1.2.3	Veterinairrechtelijke voorschriften	6
1.3	Erkenningen en toelatingen	7
1.3.1	Nationale handel	7
1.3.2	Intracommunautaire handel	7
2	Erkende centra	8
3	Spermawinning	11
3.1	Aantal ingezette hengsten	11
3.2	Aantal actieve centra	13
3.3	Aantal dosissen sperma	15
3.3.1	Vers sperma	15
3.3.2	Diepvriessperma	17
3.4	Verdeling per provincie	18
4	Inseminaties	19
4.1	Aantal geïnsemineerde merries	19
4.2	Aantal ACTIEVE centra	21
4.3	Verdeling per provincie	22
4.4	Drachtigheidsresultaat	23
5	Embryotransplantatie	24
6	Rol van het Departement Landbouw en Visserij	26
6.1	Fokkerij - stamboekwerking	26
6.2	Fokkerij – centra voortplantingstechnieken paard	26

RESULTATEN SEIZOEN 2018

1 INLEIDING

1.1 WETGEVING

1.1.1 Historiek

Sinds 1 januari 2011 was het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren van kracht. Dit besluit stond ook bekend als het Fokkerijbesluit.

Het Fokkerijbesluit bepaalde in artikel 35 het volgende: "*Voor het winnen of opslaan van sperma, eicellen en embryo's van paardachtigen is een erkenning vereist met het oog op het in de handel brengen ervan onder de vorm van een verkoop, een bezit met het oog op verkoop, een aanbieding voor verkoop en iedere beschikbaarheidsstelling, levering of overdracht aan derden tegen of zonder vergoeding, met het oog op gebruik*".

De erkende centra mochten onder dit Fokkerijbesluit enkel sperma winnen, bewaren of verhandelen van hengsten die door een erkende vereniging of organisatie van fokkers zijn toegelaten tot de voortplanting. Deze hengsten beschikken over dekcificaten en hun nakomelingen kunnen bijgevolg ingeschreven worden in een stamboek van een erkende vereniging of organisatie van fokkers.

1.2 WIJZIGINGEN

Zowel op Europees, federaal als op Vlaams niveau werd de wetgeving rond de handel en invoer van sperma, eicellen en embryo's de afgelopen jaren aangepast.

1.2.1 Zoötechnische voorschriften

Op 8 juni 2016 werd de nieuwe Europese Fokkerijverordening goedgekeurd door het Europees Parlement en de Europese Raad. Deze verordening is op 1 november 2018 in werking getreden en regelt de zoötechnische en genealogische voorschriften voor de handel en de binnenkomst in de Europese Unie van fokdieren en de levende producten (sperma, eicellen en embryo's) daarvan.

//
//

De Fokkerijverordening heeft een invloed op de erkenning en werking van de centra voor de geassisteerde voorplanting, onder andere door de bepalingen over:

- voorschriften voor de erkenning van stamboekverenigingen en de goedkeuring van hun fokprogramma's;
- voorschriften voor de inschrijving van fokdieren in stamboeken;
- voorschriften voor de toelating van fokdieren en levende producten daarvan tot de voortplanting;
- voorschriften voor prestatieonderzoek en genetische evaluatie van fokdieren;
- voorschriften voor de afgifte van zoötechnische certificaten voor fokdieren en voor levende producten daarvan.

1.2.2 Nieuw Vlaams Fokkerijbesluit

In navolging op de nieuwe Europese Fokkerijverordening, werd ook het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren gewijzigd. Dit resulteerde in een nieuw Vlaams Fokkerijbesluit dat op 17 mei 2019 werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

Het nieuwe Fokkerijbesluit bepaalt in artikel 39 het volgende: *“Om levende producten van donoren te winnen, produceren, behandelen of opslaan is een erkenning als centrum vereist.”* In artikel 37 geeft men duiding aan het begrip donor: *“runderen, schapen, geiten en paardachtigen die zijn ingeschreven, opgenomen of geregistreerd in een stamboek van een stamboekvereniging ...”*. Andere dieren waarvan levende producten worden gewonnen op een centrum worden niet als donor bestempeld, maar mogen wel aanwezig zijn op het centrum en levende producten afstaan die verhandeld mogen worden. Voor deze andere dieren moet het wel duidelijk zijn voor de klant dat deze niet zijn ingeschreven in een stamboek.

1.2.3 Veterinairrechtelijke voorschriften

Op 1 januari 2017 trad het koninklijk besluit van 22 juni 2016 tot vaststelling van de veterinairrechtelijke voorschriften voor de handel en de invoer van sperma, eicellen en embryo's van paardachtigen en tot vaststelling van de voorschriften voor spermacentra, spermaopslagcentra, embryoteams en embryoproductieteams, alsmede de voorschriften voor als donor fungerende paardachtigen in werking op federaal niveau.

Belangrijkste nieuwigheden aan dit koninklijk besluit waren de bepalingen met betrekking tot de nationale handel. Dit betekent dat sinds 1 januari 2017 de centra die sperma, eicellen of embryo's verhandelen voor de nationale handel, een toelating moeten hebben van het FAVV. Het FAVV legt hierbij voorwaarden op in verband met de sanitaire aspecten waaraan de infrastructuur van het centrum en de donordieren moeten voldoen.

In 2021 zal de nieuwe verordening rond diergezondheid in werking treden op Europees niveau en zal bijgevolg ook de federale wetgeving hieromtrent nog gewijzigd worden in de komende jaren.

////////////////////////////////////
//

1.3 ERKENNINGEN EN TOELATINGEN

1.3.1 Nationale handel

De centra die sperma, eicellen of embryo's winnen of opslaan die bestemd zijn voor de nationale handel, worden erkend door de Vlaamse overheid. Sinds 1 januari 2017 worden ze bovendien door het Federaal Agentschap voor de Voedselveiligheid (FAVV) voorzien van een sanitaire toelating als aan die sanitaire voorwaarden is voldaan. Het Departement Landbouw en Visserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden die betrekking hebben op:

- zoötechnische voorwaarden waaraan donorhengsten moeten beantwoorden;
- administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

1.3.2 Intracommunautaire handel

De centra die sperma, eicellen of embryo's winnen, die bestemd zijn voor de intracommunautaire (IC) handel, worden zowel door de Vlaamse overheid als door het FAVV erkend:

- de Vlaamse overheid is bevoegd voor de zoötechnische en administratieve voorwaarden;
- de federale overheid is bevoegd voor de voorwaarden betreffende de infrastructuur en de uitrusting van het centrum en de sanitaire aspecten waaraan donorhengsten en donormerries moeten voldoen.

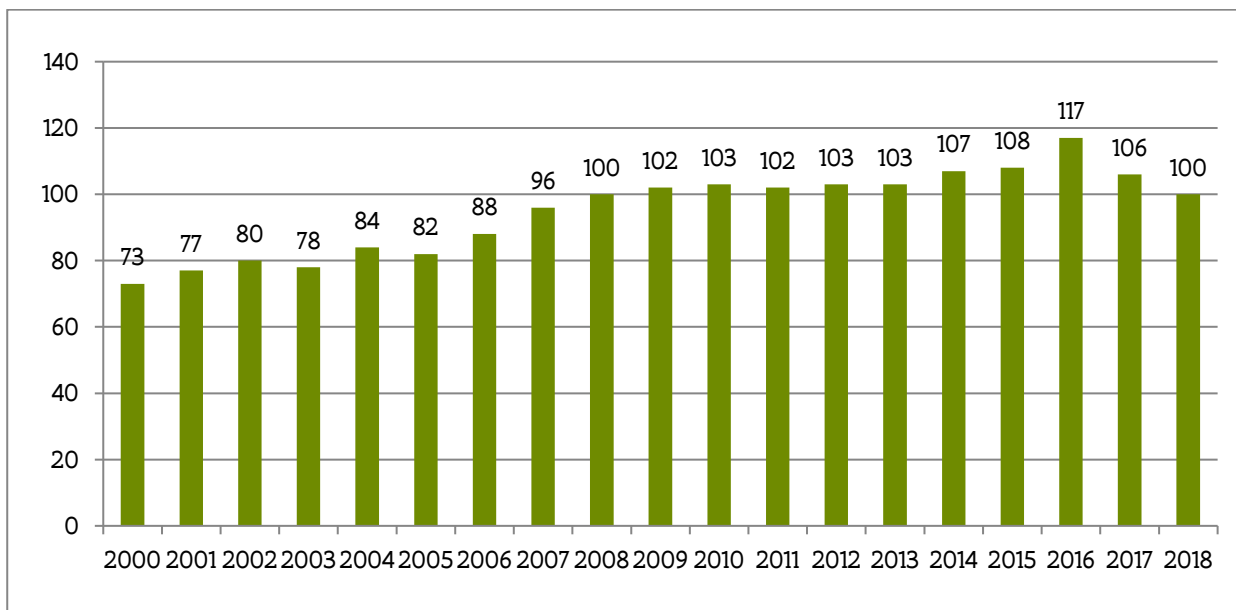
Tabel 1 geeft een overzicht van de activiteiten waarvoor een erkenning verleend wordt, samen met de bevoegde overheid.

Tabel 1: overzicht van te erkennen activiteiten en bevoegde overheid

Activiteit	Overheid die de erkenning/toelating verleent
Winning van sperma – nationaal	Vlaamse overheid + FAVV (toelating)
Opslag van sperma – nationaal	Vlaamse overheid + FAVV (toelating)
Winning van sperma – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van sperma – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Winning van embryo's – nationaal	Vlaamse overheid + FAVV (toelating)
Opslag van embryo's – nationaal	Vlaamse overheid + FAVV (toelating)
Winning van embryo's – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van embryo's – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Winning van eicellen – nationaal	Vlaamse overheid + FAVV (toelating)
Opslag van eicellen – nationaal	Vlaamse overheid + FAVV (toelating)
Winning van eicellen – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van eicellen – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV

2 ERKENDE CENTRA

In 2018 waren er in Vlaanderen 100 centra erkend voor één of meerdere van de in tabel 1 vermelde activiteiten. Na de inwerkingtreding van het KB van 22 juni 2016 hebben verschillende centra, veelal met geen of lage activiteit de voorbije jaren, ervoor gekozen om hun erkenning te laten intrekken (figuur 1).

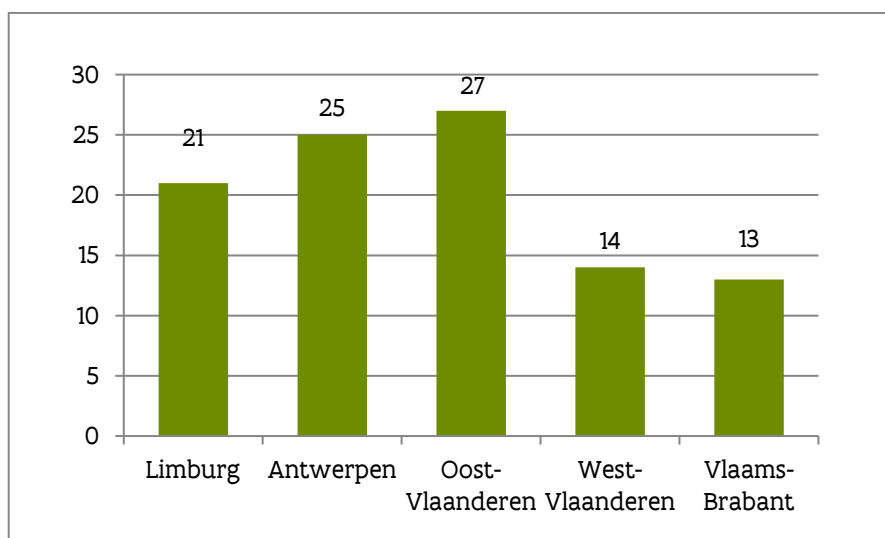

Figuur 1: evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen

Bijlage 1 geeft de ligging van de erkende centra weer. De centra liggen verspreid over de verschillende provincies waarbij Oost-Vlaanderen en Antwerpen het grootste aantal centra hebben en West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant het laagste aantal hebben (figuur 2).

Figuur 2: aantal erkende centra per provincie

Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie. Eenzelfde centrum kan een erkenning hebben voor verschillende activiteiten.

Tabel 2: overzicht van de erkende activiteiten per provincie

	Sperma	Nationaal	Embryo	Nationaal
	Winning	Opslag	Winning	Opslag
Limburg	10	7	8	5
Antwerpen	19	21	6	5
Oost-Vlaanderen	18	21	8	6
West-Vlaanderen	5	7	4	3
Vlaams-Brabant	8	10	4	1
Totaal	60	66	30	20

	Sperma	Intracommunautair	Embryo	Intracommunautair
	Winning	Opslag	Winning	Opslag
Limburg	7	12	1	1
Antwerpen	2	4	1	1
Oost-Vlaanderen	4	5	1	1
West-Vlaanderen	5	5	1	1
Vlaams-Brabant	2	2	1	1
Totaal	20	28	5	5

Er is bovendien in Vlaanderen 1 centrum erkend voor de winning en opslag van eicellen voor de intracommunautaire handel.

Tabel 3 toont de evolutie van het aantal erkende activiteiten.

Tabel 3: evolutie van het aantal erkende activiteiten

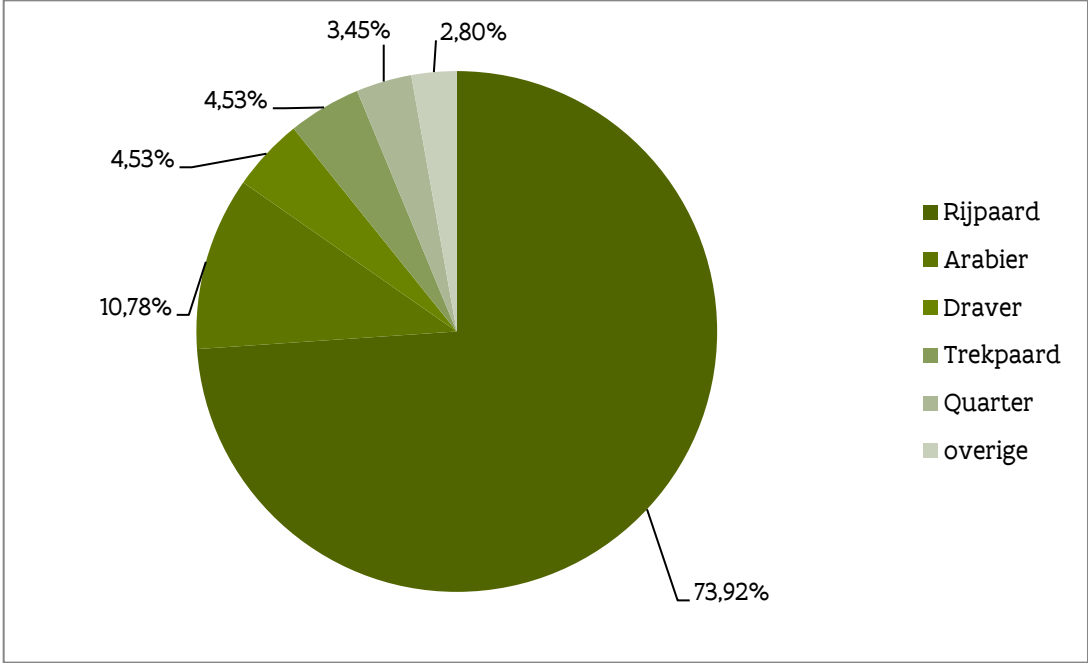
	Sperma	Nationaal	Embryo	Nationaal
	Winning	Opslag	Winning	Opslag
<i>2012</i>	69	75	12	12
<i>2013</i>	69	74	15	14
<i>2014</i>	70	76	18	16
<i>2015</i>	65	78	25	19
<i>2016</i>	76	82	29	20
<i>2017</i>	65	71	30	22
<i>2018</i>	60	66	30	20

	Sperma	Intracommunautair	Embryo	Intracommunautair
	Winning	Opslag	Winning	Opslag
<i>2012</i>	20	21	7	7
<i>2013</i>	19	23	6	6
<i>2014</i>	20	25	6	6
<i>2015</i>	20	25	5	5
<i>2016</i>	22	28	4	4
<i>2017</i>	21	29	4	4
<i>2018</i>	20	28	5	5

//
 //

In figuur 4 wordt het aandeel van de ingezette hengsten getoond per type/ras.

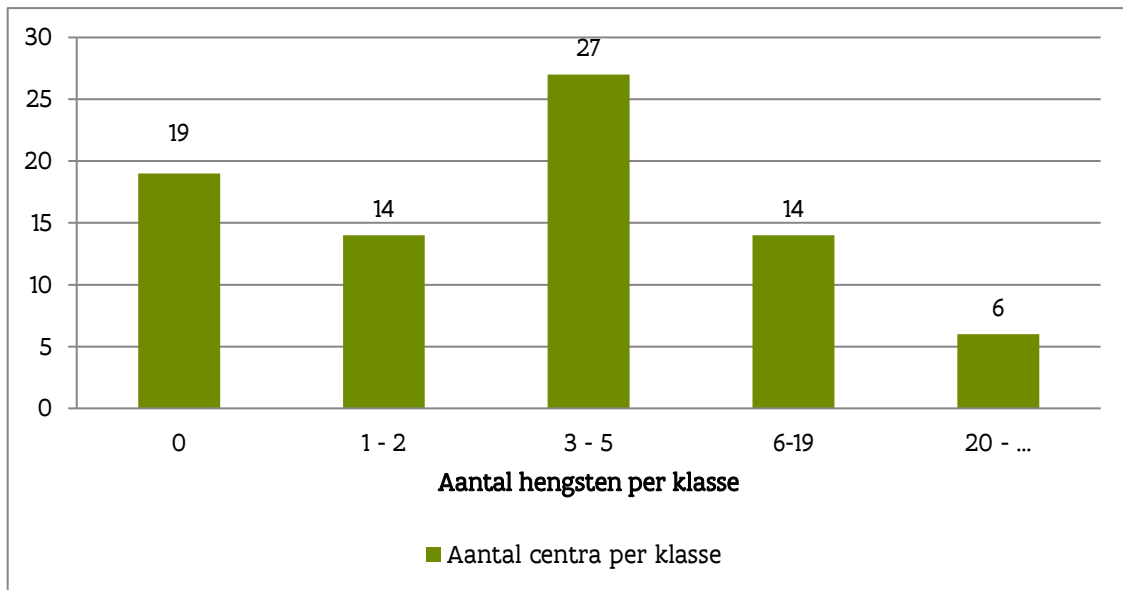
Figuur 4: aandeel van hengsten op de centra voor spermawinning, per type/ras

Op de centra werd er gemiddeld van 8 hengsten sperma gewonnen. Er is echter veel variatie in het aantal hengsten per centrum (figuur 6).

Op 14 centra werden 1 tot 2 hengsten gestald of aangeboden voor spermawinning. Op 6 centra waren 20 hengsten of meer actief. Deze 6 centra zijn verantwoordelijk voor 52% van het totale aantal gewonnen dosissen vers sperma, terwijl 7 centra hiervan ook instonden voor 89% van het totale aantal gewonnen rietjes diepvriessperma.

Figuur 6: aantal centra per klasse

//
//

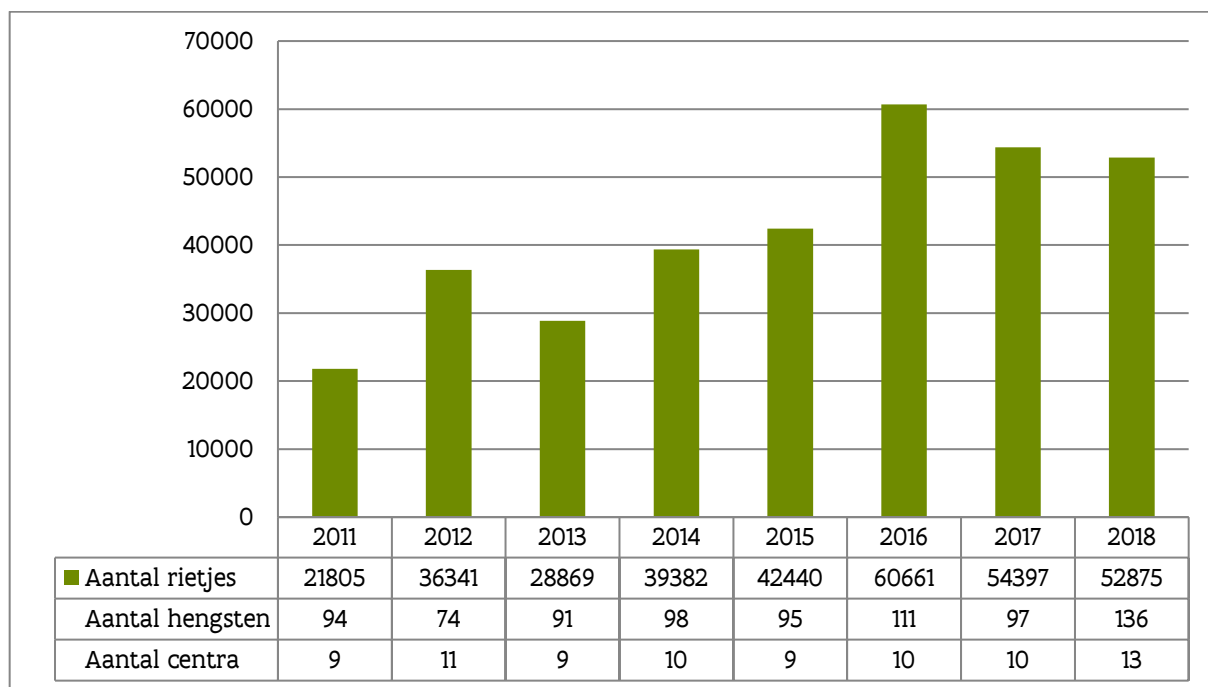

3.3.2 Diepviessperma

In 2018 werden 52.875 rietjes diepviessperma van 136 hengsten gewonnen op 13 centra. Na de sterke stijging in het jaar 2016 vergeleken ten opzichte van 2015 (+42,93%), daalde het aantal gewonnen rietjes opnieuw in 2017 met 10,33% (figuur 9). Deze dalende trend zette zich zeer lichtjes voort in het jaar 2018 met slechts 2,8%. Het winnen van diepviessperma gebeurt veelal op gespecialiseerde centra die een erkenning hebben voor de winning en opslag van sperma voor de intracommunautaire handel.

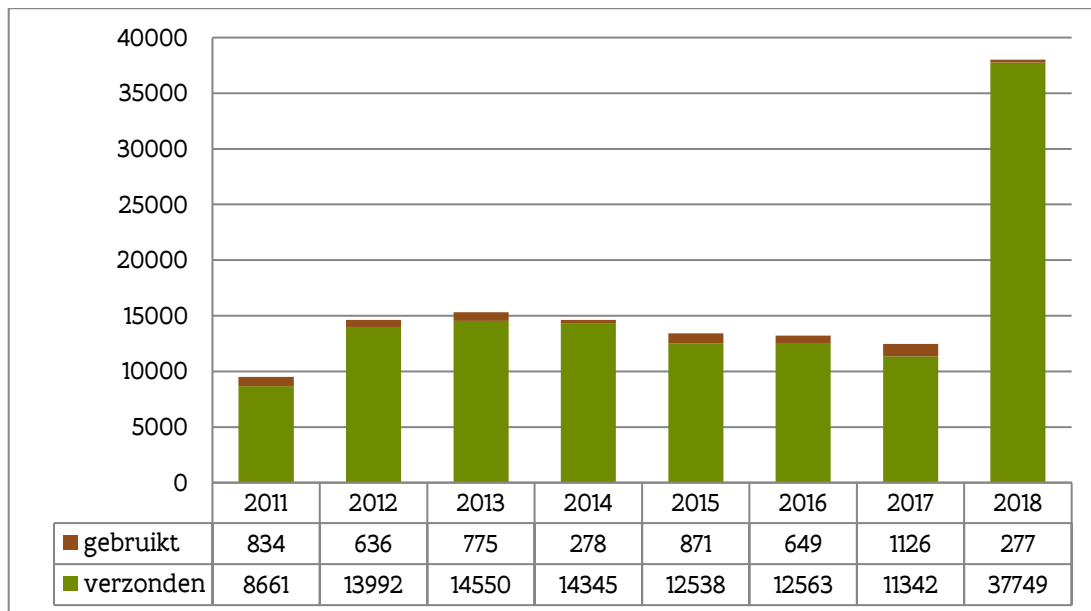

Figuur 9: evolutie van het aantal gewonnen rietjes diepviessperma

Het grootste deel van de hoeveelheid gewonnen diepviessperma wordt ofwel bewaard op het centrum zelf, ofwel verzonden naar klanten. Opvallend dit jaar is dat het aantal dosissen verzonden diepviessperma meer dan verdrievoudigd is. Voor het ras 'Arabisch paard' werd 31% verzonden naar klanten (16.401 rietjes) vanuit centra met een intracommunautaire erkenning. Voor de rijpaardrassen werd 30% van de rietjes diepviessperma verzonden (16.082 rietjes).

Slechts een kleine minderheid van het diepvriessperma werd dit jaar op het centrum zelf gebruikt voor inseminatie (figuur 10). Insemineren van merries is geen erkenningsplichtige activiteit. Om deze reden zijn er geen gegevens beschikbaar over merries die geïnsemineerd worden op een dierenartspraktijk of bij de merriehouder thuis.

Figuur 10: evolutie van het aantal gebruikte en verzonden rietjes

3.4 VERDELING PER PROVINCIE

Tabel 4 geeft het gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen weer per centrum voor de verschillende provincies. Hierbij is enkel rekening gehouden met centra die in 2018 actief waren op het vlak van spermawinning. In Limburg werd het hoogste aantal verse dosissen gewonnen per centrum.

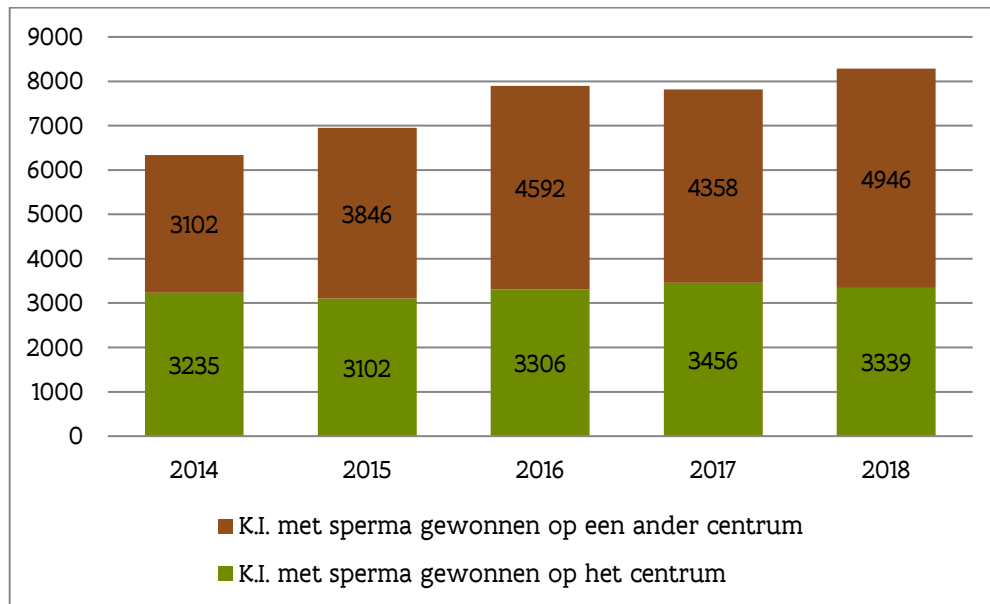
Tabel 4: gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen per centrum, per provincie

Provincie	Aantal centra	Aantal gewonnen dosissen	Gemiddeld aantal dosissen per centrum
Limburg	13	13.348	1027
Antwerpen	15	7.719	528
Oost-Vlaanderen	19	8.480	446
West-Vlaanderen	7	2.597	371
Vlaams-Brabant	7	2.527	361
		Gemiddeld:	572

//////////////////////////////////////

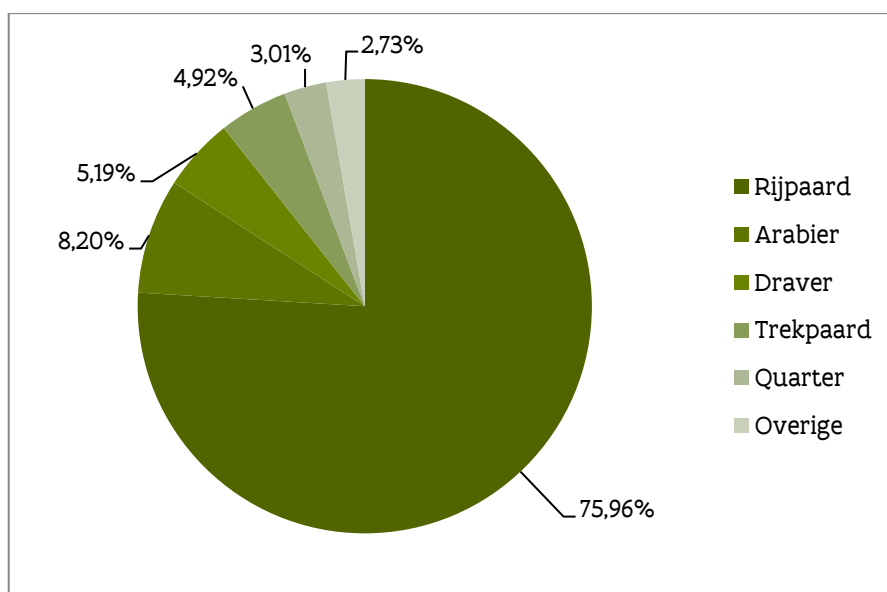

Figuur 12 toont het onderscheid tussen de merries die op het centrum werden geïnsemineerd met sperma gewonnen op het centrum zelf en sperma gewonnen op een ander centrum.

Figuur 12: aantal merries dat geïnsemineerd werd per type sperma (zelf gewonnen of niet zelf gewonnen)

In figuur 13 wordt het aandeel van het aantal ingezette hengsten getoond per type/ras. Het merendeel van de ingezette hengsten zijn rijpaarden.

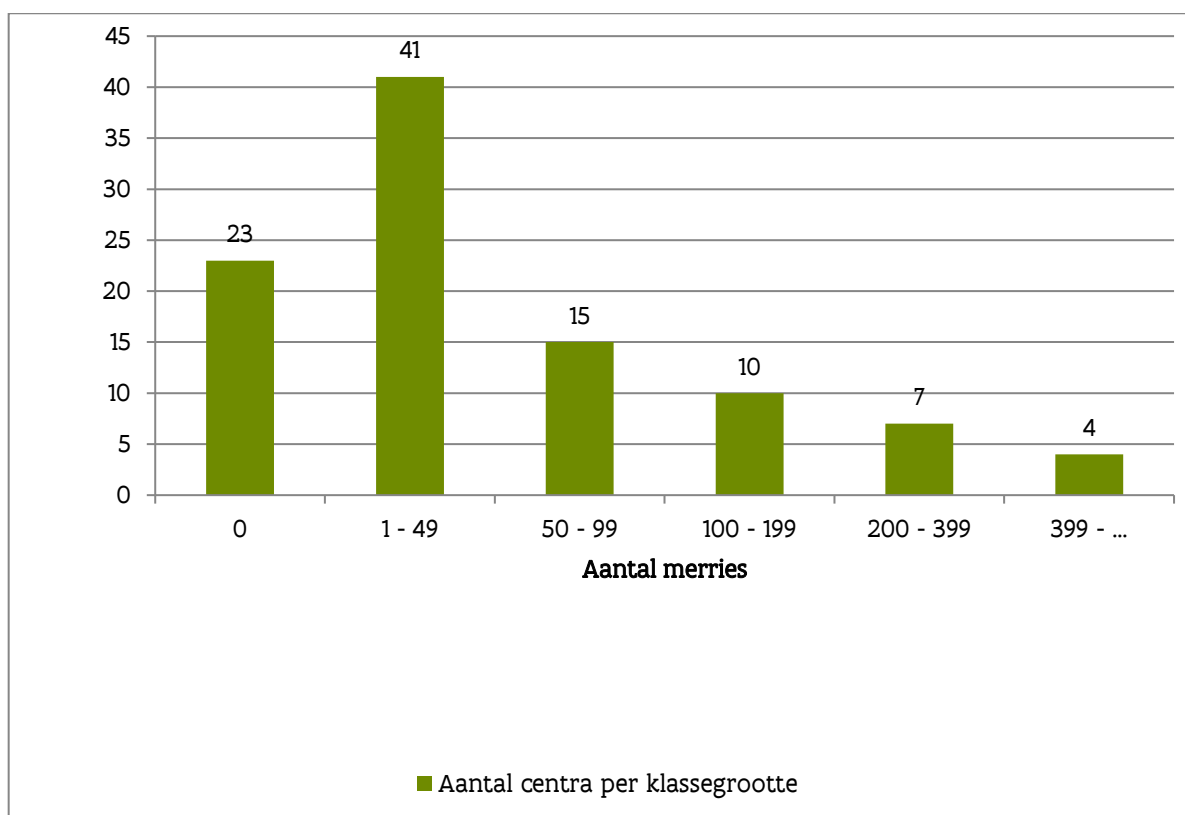

Figuur 13: aandeel van de ingezette hengsten per type/ras (sperma gewonnen op centrum zelf)

4.2 AANTAL ACTIEVE CENTRA

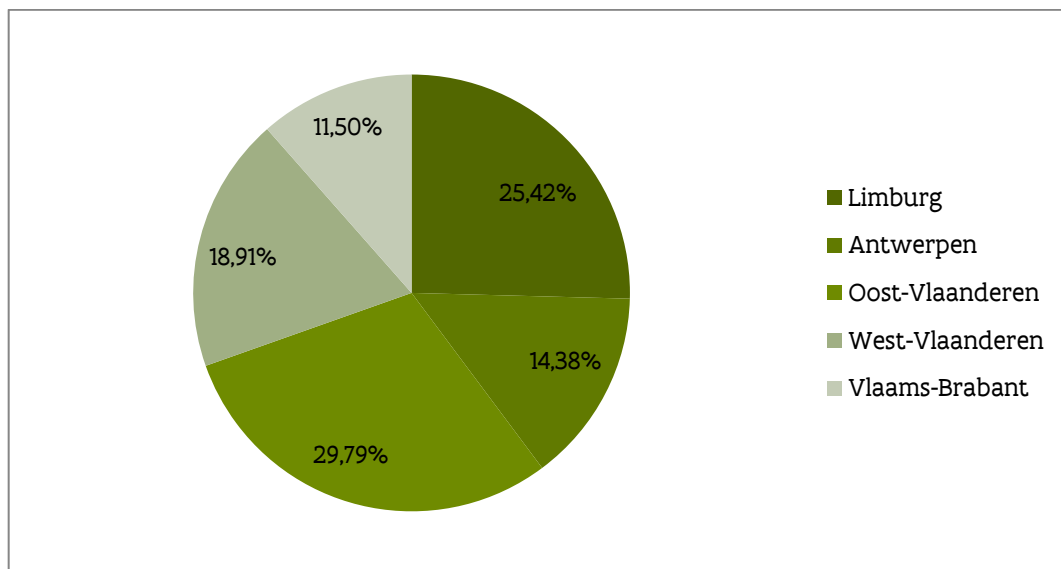
In 2018 werden er op 77 erkende centra gemiddeld 115 merries geïnsemineerd. Ook hier is er veel variatie tussen de centra. In figuur 14 wordt het aantal centra weergegeven per klassegrootte: dit houdt het aantal merries in dat wordt aangeboden voor kunstmatige inseminatie op een centrum. Van de actieve centra hadden 65 centra minder dan 55 merries geïnsemineerd. Er waren 11 centra die meer dan 200 merries insemineerden, goed voor 58,94% van het totale aantal geïnsemineerde merries.

Figuur 14: aantal centra per klassegrootte

4.3 VERDELING PER PROVINCIE

De verdeling van het aantal geïnsemineerde merries over de verschillende provincies is weergegeven in figuur 15. Het grootste aantal inseminaties werd uitgevoerd in Oost-Vlaanderen (29,79%). Dat is vergelijkbaar met het voorgaande jaar.

Figuur 15: verdeling van het aantal geïnsemineerde merries per provincie

Tabel 6 geeft dit gemiddeld aantal inseminaties per centrum weer. Hierbij werd enkel rekening gehouden met centra waar in 2018 een inseminatie-activiteit plaats vond. Het gemiddeld aantal aangeboden merries per centrum in het activiteitenjaar 2018 was het hoogste in West-Vlaanderen.

Tabel 6: gemiddeld aantal geïnsemineerde merries per centrum, per provincie

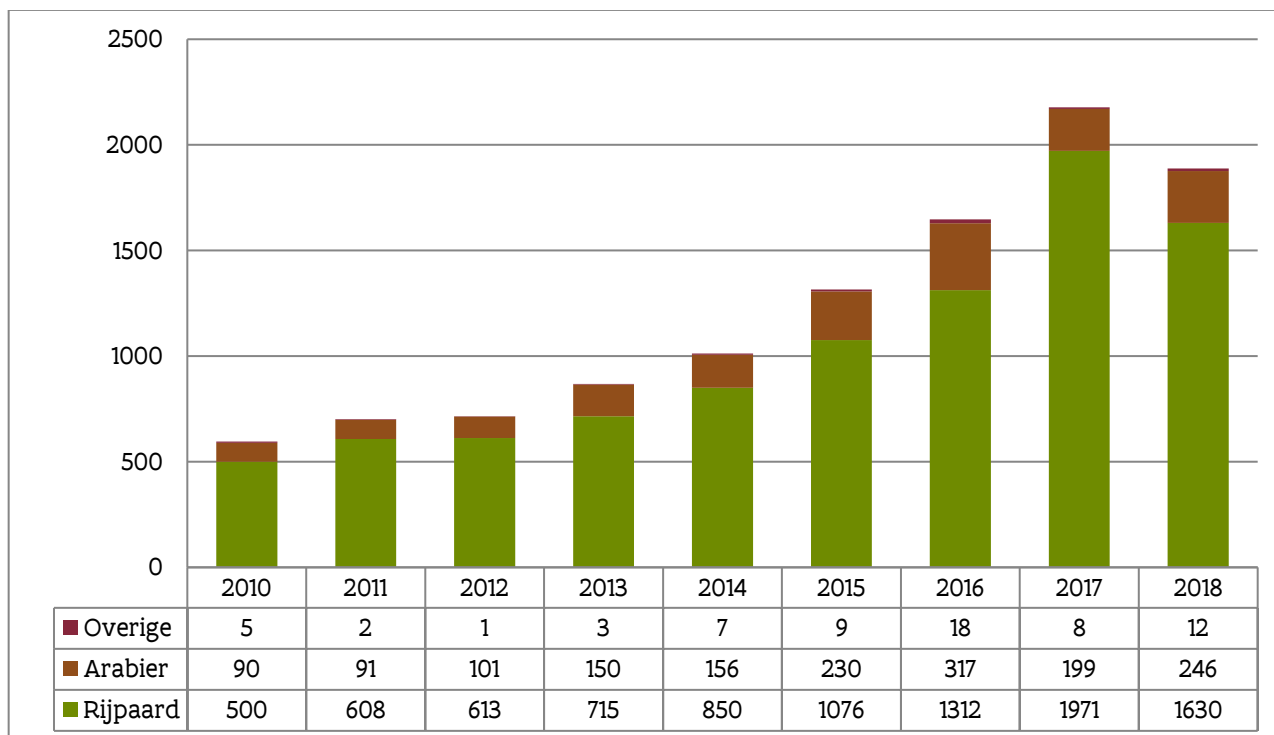
Provincie	Aantal centra	Aantal geïnsemineerde merries	Gemiddeld aantal merries per centrum
Limburg	15	2.106	140
Antwerpen	20	1.191	60
Oost-Vlaanderen	23	2.468	107
West-Vlaanderen	9	1.567	174
Vlaams-Brabant	10	953	95
		Gemiddeld:	115

//////////////////////////////////////
 //

5 EMBRYOTRANSPLANTATIE

In 2018 werden er bij 1.888 donormerries 2.298 embryo's gewonnen op 32 van de in totaal 35 voor deze activiteit erkende centra. Dit is een daling van het aantal donormerries met 13% ten opzichte van het jaar 2017. Deze merries waren hoofdzakelijk rijpaarden. Het aantal donormerries bij het Arabische ras zit duidelijk in de lift (figuur 17) terwijl bij de rijpaarden een lichte daling merkbaar is.

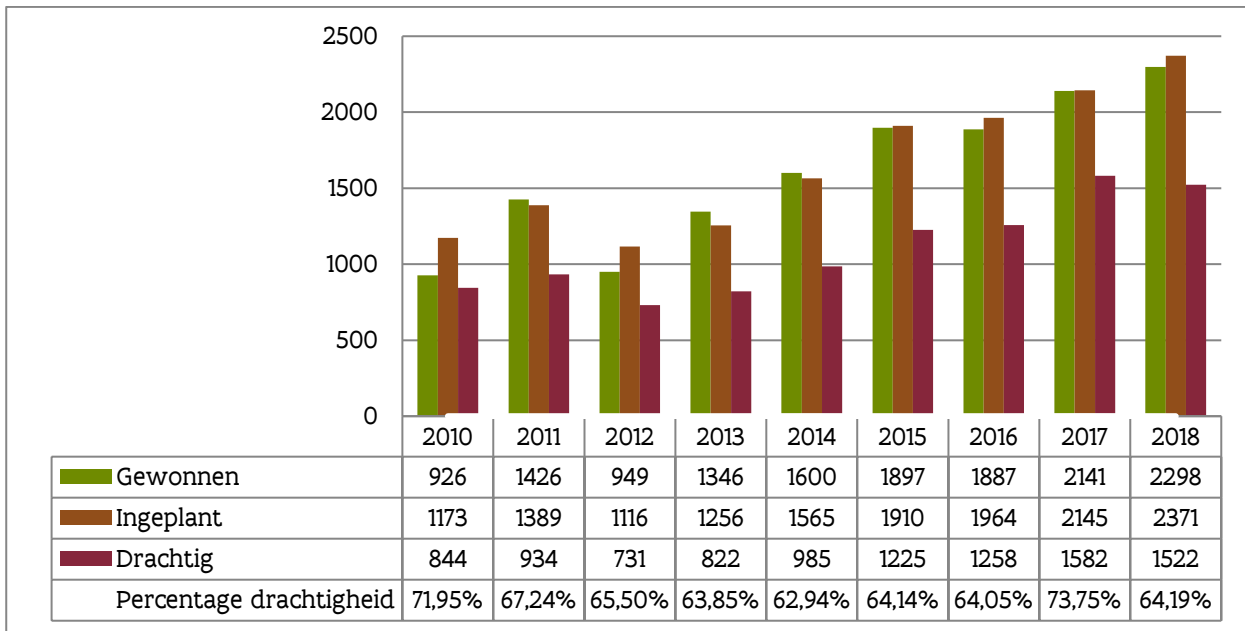

Figuur 17: evolutie van het aantal donormerries per ras

//////////////////////////////////////

Uiteindelijk werden er 2.371 embryo's ingeplant bij draagmerries op 25 van de in totaal 35 voor deze activiteit erkende centra. Het overgrote deel van deze embryo's -namelijk 92%- werd in 2018 ingeplant op 6 van deze 25 centra. Er is duidelijk een sterke mate van specialisatie en een algemene stijgende tendens voor het inplanten van embryo's bij een draagmoeder. Een toenemend aantal centra legt zich toe op het winnen en inplanten van embryo's, een verdubbeling ten opzichte van het voorgaande jaar. Op het einde van het seizoen waren 1.522 draagmerries drachtig, oftewel 64,19% van de merries waarbij een embryo werd ingeplant (figuur 18).

Figuur 18: evolutie van het aantal gewonnen en ingeplante embryo's en het aantal drachtige draagmerries, alsook het percentage van drachtigheid

////////////////////////////////////
 //

6 ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ

6.1 FOKKERIJ - STAMBOEKWERKING

De Vlaamse overheid verleent steun aan de fokkerijsector van de paardachtigen in Vlaanderen:

- door het erkennen van een coördinerende vereniging en het erkennen van verschillende verenigingen om stamboeken bij te houden;
- door toe te zien op de correcte uitvoering van de fokprogramma's door de erkende organisaties;
- door prestatieonderzoeken van rijpaardhengsten te subsidiëren. In samenwerking met de KULeuven wordt een Genetische Springindex berekend voor hengsten. Dit is een schatting van de erfelijke aanleg van sportpaarden voor springwedstrijden;
- door kosten verbonden aan stamboekwerking te subsidiëren;
- door projecten te subsidiëren die innovatie en kwaliteitsverbetering beogen in de fokkerij.

6.2 FOKKERIJ – CENTRA VOORTPLANTINGSTECHNIEKEN PAARD

Het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende centra voor geassisteerde voortplanting bij paarden en heeft een beleidsondersteunende rol. De centra worden regelmatig bezocht door een deskundige van het departement. Daarbij wordt nagegaan of het centrum in staat is om sperma en embryo's van voldoende hoge kwaliteit te winnen of op te slaan, en of voldaan is aan alle zoötechnische en administratieve voorwaarden.

////////////////////////////////////
//

DEPARTEMENT LANDBOUW & VISSERIJ

Bijlage 1: ligging van de erkende centra voor voortplantingstechnieken in Vlaanderen

